

Zielona Góra, 28.12.2020

dr hab. Sylwia Słowińska, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Pedagogiki

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Przemysława Szczygła „Uczący potencjał buntu
jako kwestia andragogiczna. Od analizy biografii do opisu zjawiska”**

przygotowanej pod kierunkiem dr hab. prof. UG Alicji Jurgiel-Aleksander

(promotor pomocniczy dr Piotr Zamojski)

Waga podjętego tematu

Rozprawa doktorska „Uczący potencjał buntu jako kwestia andragogiczna. Od analizy biografii do opisu zjawiska” stanowi interesujące andragogiczne studium rozpatrujące uczestnictwo w szeroko rozumianych buntach jako sytuację sprzyjającą uczeniu się. Współczesna andragogika bada różne przestrzenie, obszary i konteksty uczenia się człowieka dorosłego, w kręgu zainteresowania andragogów znajdują się nie tylko procesy edukacyjne osadzone w ramach instytucjonalnych (edukacja formalna i pozaformalna), ale także uczenie się nieformalne, niezinstytucjonalizowane, sytuacyjne, często incydentalne, związane z codziennością i aktywnością człowieka w różnych przestrzeniach życia (pracy, rodziny, hobby, aktywności kulturalnej, społecznej, religijnej, politycznej itd.). Do wzrostu zainteresowania nieformalnym uczeniem się ludzi dorosłych niewątpliwie w znacznym stopniu przyczyniło się upowszechnienie idei uczenia się całościowego, na którą, jak słusznie zauważa mgr Przemysław Szczygieł, należy wszakże spoglądać krytycznie. Na tym tle oceniana praca zdecydowanie się wyróżnia i jestem przekonana, że po opublikowaniu w formie monografii stanie się jedną ze znaczących pozycji poświęconych uczeniu się sytuacyjnemu ludzi dorosłych. Ma ona wiele mocnych stron, które postaram się wyeksponować w dalszej części recenzji, na wstępie zaś chcę przede wszystkim podkreślić oryginalność i wagę problematyki. Autor rozprawy wybrał dla swoich eksploracji obszar słabo rozpoznany w badaniach pedagogicznych i andragogicznych, mianowicie uczestnictwo w różnych formach buntu - strajkach, manifestacjach, aktywizmie społeczno-politycznym. W centrum zainteresowania ulokował więc praktyki społeczne (i ich uczący potencjał) niezwykle istotne w każdym społeczeństwie – praktyki, poprzez które ludzie wyrażają niezgodę na

łamanie zasad demokratycznego porządku, na nierówność i niesprawiedliwość społeczną, poprzez które podejmują ich krytykę i stawiają im odpór oraz dążą do przeobrażenia nieakceptowanych warunków i inicjują zmiany społeczne. Jak pisze mgr P. Szczygieł, działania te są wyrazem troski o świat i demokrację. Przyjmując perspektywę andragogiczną Autor pyta w swojej rozprawie o uczenie się człowieka dorosłego towarzyszące tego typu zaangażowaniu. Mamy tu zatem do czynienia z problemem oryginalnym, aktualnym i bardzo ważnym społecznie oraz istotnym i interesującym poznawczo. Bez wątpienia recenzowana praca wnosi nową i znaczącą wiedzę do dorobku andragogiki.

Struktura pracy

Oceniana rozprawa jako studium empiryczne ma klasyczną, logicznie uporządkowaną strukturę. Składa się na nią wstęp (s.6-16), rozdział poświęcony teoretycznym podstawom pracy, (rozd. I, s.17-63); rozdział dotyczący metodologii badań własnych (rozd. II, s. 64-96); pięć rozdziałów prezentujących wyniki badań i ich interpretację (rozd. III, IV, V, VI, VII, s. 97-310), zakończenie (s. 311-314), bibliografia (s.315-331) oraz streszczenie w języku polskim (s.332-339) i angielskim (s. 340-347).

Teoretyczne podstawy pracy

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Znaczenia nadawane buntom w naukowej refleksji andragogicznej oraz w wybranych badaniach społecznych* mgr P. Szczygieł prezentuje znaczenia nadawane w dyskursie naukowym buntom i uczestnictwu w buntach. Bunt, jak podkreśla Autor rozprawy, to zjawisko ujmowane w różny sposób i z wielu perspektyw. Pan mgr Przemysław Szczygieł uniknął referowania po kolei rozmaitych ujęć, co nierzadko zdarza się w rozdziałach konstruujących teoretyczną podbudowę prac. Autor zaprezentował umiejętność dokonania selekcji ujęć, trafnej z punktu widzenia założeń pracy, a jednocześnie nie zawęził obrazu zjawiska i w znakomity sposób ukazał jego niejednoznaczność. Skoncentrował się na znaczeniach nadawanych buntom istotnych jako inspiracja dla andragogiki. Taki zabieg zasługuje na uznanie, gdyż w efekcie rozdział ten stanowi nie tyle opis różnych sposobów ujmowania buntu, co ich interpretację dokonaną przez andragoga. Pan mgr P. Szczygieł wykazał się tu rozległą wiedzą, sięgając do dorobku naukowego z zakresu pedagogiki, socjologii, filozofii. Różne znaczenia nadawane buntom zostały przez niego w tym rozdziale rozprawy zrekonstruowane w odniesieniu do strukturalnego funkcjonalizmu, teorii krytycznych, po-krytycznych i performatywnych. Przemysław Szczygieł sięga do myśli takich autorów jak Robert K.Merton, Antonio Gramsci, Herbert Marcuse, Paulo Freire,

Stephen Brookfield, Leszek Koczanowicz, Judith Butler, Joanna Rutkowiak, Francesc Ferrer Guardia, Ivan Illich, Henry Giroux, Tomasz Szukdlarek, Lech Witkowski, Piotr Zamojski, Vaclav Havel, bell hooks, Kimberle Williams Crenshaw. Podejście traktujące bunt jako formę dewiacji społecznej oraz społecznego niedostosowania zderza się tu z pozytywnymi ujęciami zjawiska, w których bunt rozumiany jest jako warunek nabywania świadomości krytycznej będącej punktem wyjścia do zmiany społecznej; jako forma dialogu; anarchizujący sprzeciw wobec zniewoleń instytucjonalnych i systemowych; opór i odpór edukacyjny; możliwość upełnomocnienia jednostek i grup oraz jako wyraz wrażliwości na grupy mniejszościowe i marginalizowane. Opisując złożoność i problematyczność buntu Przemysław Szczygieł zwraca szczególną uwagę na jego pozytywne aspekty, wskazując jego potencjał kreatywny (bunt jako szansa na tworzenie czegoś), modernizacyjny (bunt jako szansa na zmianę) i poznawczy (bunt jako szansa na uczenie się).

Dostrzegam tu jednak pewną niejasność. Negatywne ujęcia to te, jak można przeczytać na s. 22 i 23, które oceniają bunt negatywnie, „ukazują go w negatywnym świetle”, zgodnie z nimi jest to zjawisko destrukcyjne, „dewiacyjne”. Jednak na s. 61 Autor pisze „[...] bunt może być postrzegany negatywnie, pozytywnie, rzadziej problematycznie. Elementy negatywne buntu wiążą się przede wszystkim z wyrażeniem niezgody, przy czym w żaden sposób działanie to nie przekłada się na rzeczywistą zmianę”. Czy zatem negatywne ujęcia to te, które skupiają się jedynie na sprzeciwie czy też te, które oceniają bunt (a więc i sprzeciw) negatywnie? Wszak nie musi to być ten sam zbiór ujęć.

O wielowymiarowości fenomenu buntu oraz różnorodności jego ujmowania świadczą też podejścia do tej problematyki obecne w badaniach empirycznych. Pan mgr Przemysław Szczygieł dopełnił prezentację znaczeń przypisywanych buntowi opisując przykłady badań społecznych tego zjawiska. Bunt występuje tu w kontekście oporu wobec instytucji szkoły, pojmowany jest jako okazja do uczenia się transformatywnego, zaangażowanie obywatelskie i praktyki edukacji alternatywnej.

Metodologiczne założenia pracy

Projekt badań buntu i jego uczącego potencjału został bardzo dobrze skonstruowany od strony metodologicznej. Jego założenia metodologiczne przedstawiono w sposób przejrzysty, uporządkowany i wyczerpujący w drugim rozdziale pracy (*Perspektywa metodologiczna badań własnych*). Świadczą one o dojrzałości badawczej i wysokiej kompetencji metodologicznej Autora. Cele badań sformułowano jasno i trafnie: 1. *Rekonstrukcja treści i*

sposobów uczenia się osób dorosłych w kontekście buntu 2. Zrozumienie i opis mechanizmów uczenia się. Proponowałabym jednak doprecyzowanie drugiego celu, który mógłby wówczas brzmieć następująco: *Zrozumienie i opis mechanizmów uczenia się dorosłych uczestniczących w buncie* lub *Zrozumienie i opis mechanizmów uczenia się dorosłych w kontekście buntu* (lub tak jak to sformułowano w streszczeniu: *Zrozumienie i opis mechanizmów uczenia się buntowników*).

Projekt badawczy wpisany został w paradygmat interpretatywny, zgodnie z którym świat społeczny jest sensownie zorganizowany, konstytuowany w działaniach i interakcjach ludzi, nadających znaczenia rzeczywistości. Reprezentujący ten paradygmat badacz dąży do zrozumienia określonych fenomenów społecznych. Pan mgr P. Szczygieł czerpie inspiracje z socjologii humanistycznej i przyjmuje wypracowaną w jej obrębie koncepcję rozumienia. Korzystając z dorobku Ference'a Martona oraz Alfreda Schütza Autor rozprawy zastosował owocne poznawczo założenie metodologiczne, zgodnie z którym punktem wyjścia uczynił badanie subiektywnych narracji uczestników badań, by następnie przeanalizować i opisać zjawisko uczenia się dorosłych uczestniczących w buncie. Jak pisze, staje się to możliwe dzięki „uwzględnieniu kontekstu wypowiedzi badanych i próbie zrozumienia ich światów życia oraz intencji wypowiedzi” (s.74-75). Jako metodę badań pan mgr P. Szczygieł wybrał metodę biograficzną. Co należy szczególnie docenić, jest świadomy jej ograniczeń i „pułapek”, radzi sobie z nimi stosując metodę w sposób dyskursywny. Każdy element koncepcji badawczej jest w rozprawie rzeczowo opisany, uzasadniony i osadzony teoretycznie. Na uznanie zasługuje fakt, że autor zawsze stara się problematyzować omawiane kwestie.

Badania zrealizowano w sposób nie budzący zastrzeżeń, a opis ich przebiegu jest wyczerpujący i jasny. Autor zrealizował swój projekt badawczy w latach 2014-2017, przeprowadził wywiady biograficzne z 22 osobami – uczestnikami buntów, pochodzącymi z Polski, Hiszpanii, Meksyku i Białorusi. Do analizy danych zastosował analizę typu fenomenograficznego. Szczegółowo opisana procedura analizy to kolejna mocna strona ocenianej rozprawy.

Badania społeczne, zwłaszcza te z zastosowaniem metody biograficznej wiążą się z licznymi dylematami. Autor rozprawy je dostrzega i udowadnia, że jest dojrzałym, refleksyjnym i świadomym badaczem. Nie tylko bowiem identyfikuje dylematy, ale radzi sobie z nimi, mając

na uwadze dobro osób uczestniczących w badaniach i rzetelność oraz poznawczą wartość badań (2.11. *Dylematy badań własnych*).

Ocena analizy i interpretacji wyników badań

Wyniki badań empirycznych opisano w pięciu rozdziałach rozprawy (III-VII). Pan mgr P. Szczygieł szczegółowo pokazuje, jak pracował z danymi i w jaki sposób dochodził do rezultatów. Zgodnie z przyjętym założeniem, punktem wyjścia uczynił badanie subiektywnych narracji buntowników, a następnie przeszedł do analizy i opisu zjawiska uczenia się dorosłych uczestniczących w buncie.

Prezentacja wyników badań rozpoczyna się od prezentacji znaczeń nadawanych buntom przez ich uczestników, zrekonstruowanych w drodze analizy pojedynczych biografii z zastosowaniem analizy wrażliwej na konteksty (rozdz. III. *Znaczenia nadawane buntom w świetle biograficznych wypowiedzi osób badanych*). Zostały tu opisane sposoby rozumienia buntu w poszczególnych przypadkach (biografiach). Analiza ujawniła różnorodność znaczeń nadawanych buntom przez ich uczestników, pewne znaczenia są specyficzne, inne powtarzają się w różnych biografiach, zawsze jednak znaczenia buntu reprezentowane przez jedną osobę są złożone. Zrekonstruowano tu zatem wielość znaczeń tego zjawiska w przypadku poszczególnych biografii. Nie zawsze dają się one bezproblemowo ująć w jedną kategorię. W większości przypadków (biografii) mgr P. Szczygieł dobrze poradził sobie z tym zadaniem, jednak w dwóch sposób, w jaki nazwane (zatytułowane) zostały opisy znaczeń ujawnionych w poszczególnych biografiach, uznałabym za mylący, tytuł bowiem w moim odczuciu redukuje wielość znaczeń przypisanych przez daną osobę do jednego z nich. Dostrzegam to w opisie dotyczącym biografii 11 - *Bunt jako nieodłączna część systemu* (s.108), gdzie znaczenia nadawane buntowi to: forma walki o sprawiedliwość, działanie wspólnotowe, sprzeciw wobec systemu, coś na rękę systemowi (s.108, s.119). Orz w opisie biografii 2 - *Bunt jako jedyny sposób na wywarcie presji na polityków* (s.100). Tu zrekonstruowano następujące konteksty: „próba wywierania presji na polityków, sprzeciw wobec czegoś, wsparcie określonego kandydata na polityka, walka o dobro, budzenie się z letargu, bierności, jedyny sposób na bycie usłyszonym, coś emocjonującego, przepełniającego energią, forma odpłacenia za zło (s. 100, s.119). Zachęcałabym również do poszukania bardziej adekwatnej nazwy dla znaczeń odnoszących się do biografii 15. Tytuł *Bunt jako rodzaj samodefinicji i utożsamiania się z tym „co manifestacja ma reprezentować”* jest mało specyficzny i wydaje się nie w pełni trafny (s.112, s.120).

Na kolejnym etapie analizy, której wyniki zawiera rozdział IV (*Charakterystyka koncepcji znaczeń buntu*), Autor rozprawy przeszedł ku rekonstrukcji koncepcji (typów) znaczeń buntu. Praca analityczna na tym etapie polegała na zestawianiu ze sobą wszystkich wywiadów i porównywaniu znaczeń nadawanych buntom przez uczestników, przy zastosowaniu takich kryteriów jak: moralność, emancypacja, instrumentalność, emocjonalność, konstruowanie/budowanie. To przyniosło interesujące rezultaty, ponownie ukazujące złożony charakter zjawiska. W zrekonstruowanych koncepcjach bunt jawi się jako: odruch etyczny; forma emancypacji; narzędzie do osiągnięcia celu; budowanie czegoś; doświadczenie emocjonalne. Koncepcje znaczeń buntu pan mgr P. Szczygieł interpretuje odnosząc się do szerokiego kontekstu teoretycznego, ukazując przy tym znajomość różnych koncepcji z różnych dyscyplin nauki (pedagogiki, socjologii, filozofii, politologii). Odwołuje się m.in. do myśli H. Arendt, J. Butler, P. Freire, M. Czerepaniak-Walczak, E. Laclau, S. Brookfielda, Ch. Mouffe, G. Agambeny, L. Althussera, L. Dekeysera, K. Illerisa, J. Lacana, R. Putnama. Wysoko oceniam sposób, w jaki Autor rozprawy panuje nad interpretowanym materiałem oraz swobodę z jaką porusza się po wielu płaszczyznach teoretycznych.

Uczestnictwo w buntach wiąże się z procesami uczenia się, na to jak to uczenie się przebiega i czego dotyczy, wpływają zrekonstruowane znaczenia buntu. W rozdziale V (s.157-178) mgr P. Szczygieł koncentruje się na kwestii, czego uczą się osoby uczestniczące w buntach. To znów bardzo ciekawy i wartościowy poznawczo rozdział, chciałabym jednak zgłosić wątpliwość, co do użycia terminu „istota”. Autor pisze, że analizuje, rekonstruuje (s.156, s.157) istotę uczenia się uczestniczących w badaniach buntowników. Sądzę, że nie jest to właściwe określenie w kontekście recenzowanej pracy i zrealizowanego przez mgr. P. Szczygła projektu badawczego. Poszukiwanie istoty zjawisk wiąże się bowiem z tradycją fenomenologii Edmunda Husserla i badaniami istotnościowymi. W tej tradycji istota zjawiska jest czymś niezmiennym, uniwersalnym i inwariantnym. Istota zjawiska jest jedna, tu zaś zostały zrekonstruowane różnorakie treści tego uczenia się, pokazano jego złożoność, wieloaspektowość, to że może ono dotyczyć wielu rozmaitych kwestii, ma wymiar i indywidualny, i społeczny.

Rozdział VI recenzowanej pracy poświęcony jest wymiarom i mechanizmom uczenia się buntowników (s.179-274). Autor rozprawy poruszając się w poprzek analizowanych narracji rekonstruuje to, co w nich wspólne. Kategorie, które organizowały proces analizy na tym etapie to: motywy buntu, wartości wyznawane przez buntowników, socjalizacja do buntu,

metody buntu, oceny buntu, wspólnota buntu. Omawiany rozdział to obszerna i bogata informacyjnie część pracy. Rozpoczyna ją rekonstrukcja motywów uczestnictwa w buncie (podrozdział 6.1, s.180-199), w której mgr P. Szczygieł posłużył się koncepcją motywów działania Alfreda Schütza, wyróżniającego „motywy ponieważ” i „motywy ażeby”. W efekcie udało się ujawnić różne typy motywacji i ponownie ukazać złożony, niejednoznaczny charakter uczestnictwa w buntach, u podłoża którego leżą motywy emocjonalne, polityczne, etyczne, przynależnościowe („motywy ponieważ”) oraz które to uczestnictwo wiąże się z celami prywatnymi i wspólnotowymi, autotelicznymi i instrumentalnymi („motywy ażeby”). Zgłosiłabym tu uwagę, która jednak ze względu na skomplikowaną materię, jaką są motywy działania, może być dyskusyjna. W kilku przypadkach uznałabym bowiem za nietrafne zaliczenie danego motywu do kategorii „motywów ponieważ” (odnoszących się do przyczyn, uwarunkowań działania, wyjaśniających dlaczego ktoś działa w dany sposób). W moim odczycie byłyby to raczej „motywy ażeby” (wyjaśniające w jakim celu, po co ktoś podejmuje określone działanie, co chce uzyskać jako jego ich rezultat). Zatem: czy chęć kształtowania siebie przez bunt i pokazania swojego istnienia (s. 183), chęć zrobienia władzy na złość, wsparcie systemu demokratycznego, ratowanie państwa (s. 184) to rzeczywiście „motywy ponieważ”? Wydaje się raczej, że niektóre osoby uczestniczące w badaniach angażują się w bunty, żeby kształtować siebie, żeby zaistnieć w sferze publicznej, żeby ich postulaty wybrzmiały w sferze publicznej, żeby uratować państwo, żeby wesprzeć system demokratyczny. Podkreślam jeszcze raz, iż jest to kwestia dyskusyjna, to pan mgr P. Szczygieł zna całość materiału badawczego i być może jego decyzja o zaliczeniu danego motywu do kategorii „ponieważ” jest słuszna, a moje wątpliwości wynikają jedynie z niezbyt precyzyjnych sformułowań.

Za bardzo interesujący z punktu widzenia andragoga, uważam również podrozdział, w którym Autor rozprawy przedstawia relacje między socjalizacją do buntu powiązaną ze środowiskiem rodzinnym, rówieśniczym, aktywistycznym oraz miejscami znaczącymi (skłoty, place, dzielnice miejskie) a uczeniem się. Pokazuje tu, że socjalizacja do buntu nie polega po prostu na wdrukowywaniu „określonego sposobu widzenia świata i dyspozycji do działania”, lecz jest raczej mechanizmem „interakcyjnego” wytwarzania i nabywania znaczeń w grupach i wspólnotach, z którymi utożsamiają się buntownicy (s.220).

Ocena buntu stanowi także mechanizm uczenia się. Pan mgr P. Szczygieł pisze, że jest ona przykładem „biograficznego uczenia się, którego składową jest refleksyjność badanych

podmiotów nad własnym i innych (buntowników) działaniem” (s. 254). Zgodnie z wynikami jego badań, ocena buntów dokonana przez osoby w nich uczestniczące, jest niejednoznaczna, często bywa wewnętrznie sprzeczna, co ukazuje nie tylko problematyczność buntu, ale i uczenia się w jego kontekście. Także analiza skupiona wokół kategorii wspólnoty ukazuje bunt jako zjawisko wielowymiarowe i problematyczne oraz związane z uczeniem się. Wyniki badań pokazują, że dla wielu uczestników bunt stanowi „zdarzenie kolektywne”. Autor rozprawy opisał mechanizmy konstruowania wspólnoty buntu (przez oddolne budowanie wspólnoty, poprzez przeciwstawianie jej innym grupom społecznym - przeciwnikom politycznym, wspólnotcie narodowej, władzy instytucjonalnej); cechy, jakie buntownicy jej przypisują; kwestię konfliktowości i solidarności w ramach wspólnoty buntu. Z badań Pana mgr. P.Szczygła wynika, że wspólnota buntu ma istotne znaczenie dla uczenia się. Po pierwsze bowiem można ją postrzegać jako społeczność uczącą się – wspólnotę aktywnych obywateli, których zaangażowanie obywatelskie jest też praktyką uczenia się. Po drugie zaś wspólnota buntu stanowi ramę uczenia się uczestniczących w nim osób.

Bardzo wysoko oceniam dopełniający prezentację wyników analizy danych rozdział VII *Bycie buntownikiem jako bycie w procesie uczenia się. Interpretacja rezultatów badania*. Jest to interpretacja na kolejnym poziomie, bowiem w rozdziałach wcześniejszych (które autor nazywa analitycznymi) przedstawianiu wyników zawsze towarzyszyła interpretacja materiału empirycznego dokonywana w odniesieniu do kontekstu teoretycznego oraz osadzony w nim autorski komentarz. W rozdziale VII interpretacja wyników badań przeprowadzona została na czterech płaszczyznach, istotnych z punktu widzenia przyjętej tu perspektywy andragogicznej: płaszczyźnie kompetencji obywatelskich, podmiotowego sprawstwa, konstruowania tożsamości buntowników oraz konstruowania wizji świata (zastanego, w którym buntownicy żyją i z którego realiami się nie zgadzają oraz projektowanego, do którego dążą poprzez swoje zaangażowanie). To rozdział pracy, który ponownie udowadnia, że Autor jest świadomym i dojrzałym badaczem, wnikliwym interpretatorem swobodnie poruszającym się w obrębie teorii naukowych, dokonującym trafnych uogólnień i odczytań owocnych z punktu widzenia pomnażania wiedzy o uczeniu się człowieka dorosłego. Zbliżając się do konkluzji chciałabym wyeksponować jeszcze jedną kwestię. Pan mgr P. Szczygieł daje się również poznać jako zaangażowany badacz. Troska o świat, cechująca uczestniczących w badaniach buntowników i wielu naukowców, do dorobku których odwołuje się Autor pracy,

leży też u podstaw projektu badawczego i rozprawy mgr. P. Szczygła. To również oprócz jego wysokich kompetencji badawczych budzi moje uznanie.

Konkluzja

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska to wielowątkowe i wieloaspektowe studium empiryczne podejmujące interesujący i oryginalny temat uczestnictwa w buntach i towarzyszącego mu uczenia się. Oryginalność podjętej problematyki badawczej; interesujący, bardzo dobrze zaplanowany i zrealizowany projekt badawczy; niezwykle wnikliwa i owocna analiza materiału empirycznego, rozpatrująca uczestnictwo w buncie na wielu poziomach, z zastosowaniem wielu trafnie dobranych kategorii, ukazująca wiele wymiarów i aspektów buntu oraz związanego z nim uczenia się; dojrzałe interpretacje wyników w odniesieniu do szerokiego kontekstu teoretycznego; bogata i sprawnie wykorzystana literatura przedmiotu; dobrze opanowany warsztat pisarski to zalety recenzowanej rozprawy. **Stwierdzam, że rozprawa mgr. Przemysława Szczygła „Uczący potencjał buntu jako kwestia andragogiczna. Od analizy biografii do opisu zjawiska”** przygotowana pod opieką naukową dr hab. prof. UG Alicji Jurgiel-Aleksander, spełnia wymagania sformułowane w *Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* i wnoszę o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Sylwia Słowińska

